

สยามสันติวิธีในการสร้างความปรองดอง

Siam Buddhist Peace Approach to Reconciliation

พระวินัยธรเอก เทชะวโร

Phrawinaithorn Anek Techawaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

บทคัดย่อ

สันติวิธีแห่งสยามในวรรณคดีเช่นเรื่อง เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีคุณค่าทางวรรณคดีในด้านต่างๆ ทั้งในเนื้อหาสาระของเรื่องโดยตรง และคุณค่าซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ความนึกคิด ค่านิยม และสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยโดยทั่วไปในอดีต ดังนั้นการวิเคราะห์ วิถีพุทธเรื่องนี้ จึงกล่าวถึงลักษณะ สังคม ค่านิยมของสังคม ที่ปรากฏในอดีตโดยใช้วิชาสังคมวิทยาเข้าช่วยในการศึกษาและกล่าวถึงการ ปกครอง และความสำคัญของพุทธศาสนาในสังคมไทยในอดีตด้วย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ สอดแทรกอยู่ในวรรณคดีมีอยู่มากมาย แต่คำสอนที่สำคัญที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิต จริงก็คือเรื่องกรรมและไตรลักษณ์ โดยมีความเชื่อว่าการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายใน สังสารวัฏ เป็นไปด้วยอำนาจกรรม วิถีชีวิตของมนุษย์และสรรพสัตว์ในโลกนี้จะต้องดำเนินไปตามหลักไตร ลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ทุกขัง ความเป็นทุกข์ และอนัตตา ความไม่ใช่ตัวตนที่ไม่ สามารถจะบังคับได้ หลักดังกล่าวสามารถนำมาสร้างความปรองดองในสังคมโลกได้แบบไตรลักษณ์

คำสำคัญ: สันติวิธีแห่งสยาม; ทรรศนะพระพุทธศาสนา; การสร้างความปรองดอง

Abstract

Buddhist peace approach in Thai literature, tale of Khun Chang and Khun Phaen, Thai verse recital “sepha” appraised literature values in terms of various aspects such as contents and Thais' common way of life, thoughts, values and the condition of living in the past. Therefore, Buddhist peace approaches for the analytical study described the structure of society and social values appearing in the story by applying the concepts of sociology including government administration, the importance of Buddhism in Thai society in the past.

The Buddhist Dhamma as karm (deed) and tilakkhana (three common characteristics) are important, well-known and accepted principles. It believes that transmigration of soul of human being and creatures is a result of power of karm (deed). The way of life of human being and creatures in the world conduct as tilakkhana comprise of anicca- impermanence, dukkha-suffering, and anatta- not-self or insubstantiality leading to reconciliation in the social world.

Keywords: Siam Peace Approach; Buddhist Concepts; Reconciliation

บทนำ

วิถีพุทธ เป็นแนวทางแห่งการยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาและเป็นแนวทางหนึ่งในหลายๆ แนวทางที่อธิบายถึงเป้าหมายที่สูงที่สุดของชีวิตมนุษย์ และกระบวนการในการเดินทางไปสู่เป้าหมายนั้น โดยมีสาระสำคัญที่ว่ามนุษย์ทุกคนไม่มีการจำกัดเพศ วรรณะ ผิวกาย เชื้อชาติ ฐานะระดับการศึกษา สามารถพัฒนาตัวเองไปสู่สภาวะวิถีพุทธชีวิตที่ดีได้ ซึ่งสภาวะนี้ในพระพุทธศาสนาเรียกว่า สภาวะนิพพาน หรือ สภาวะของความเป็นพุทธะ สภาวะของความเป็นพุทธะ (Buddhahood) นี้ที่จริงแล้ว มีอยู่แล้วภายในมนุษย์ทุกคน ดังนั้นมนุษย์จึงไม่สามารถจะแสวงหาสภาวะที่ดีที่สุดหรือความสุขที่แท้จริงของชีวิตจากวัตถุหรือจากสถานที่อื่นใดได้ มนุษย์จะต้องย้อนกลับมาแสวงหาสภาวะที่ดีที่สุดในตัวตัวเอง หัวใจของพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องของธรรมชาติของมนุษย์เอง ผู้ใดที่เข้าใจกฎธรรมชาติของมนุษย์และปฏิบัติตัวให้สอดคล้องกับกฎของธรรมชาตินี้ก็แสดงว่าผู้นั้นเข้าใจธรรมะ เข้าใจหัวใจของพระพุทธศาสนา และสามารถพัฒนาตัวเองไปสู่สภาวะที่ดีที่สุดของชีวิตได้

สันติวิถีแห่งสยาม

เหตุผลที่ช่วยอธิบายเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติ และลักษณะความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทยสมัยขุนช้างขุนแผนที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งคือ ปรัชญาทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนกำหนดลักษณะสังคมไทย นายลาลูแบร์ ได้กล่าวถึงอุปนิสัยของชาวไทยสมัยอยุธยาโดยทั่วไปว่า

ชาวสยามเป็นคนดี โดยเหตุที่ความอยู่ดีกินดีของชาวสยามขึ้นอยู่กับราคาอันยอมเยาของสรรพสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพ และโดยเหตุที่ศีลธรรมจรรยาอันดีย่อมรักษาไว้ได้ง่ายในการใช้ชีวิตด้วยการสันโดษ (คือยินดีเฉพาะในสิ่งที่มีอยู่หรือพอใจเท่าที่มีอยู่ตามฐานะของตน)...ชาวสยามที่มีฐานะสูงกว่าราษฎรสามัญเล็กน้อยจะไม่ทำตัวให้นิยมความมั่งคั่ง ถือว่าการดื่มเหล้านั้นเป็นสิ่งที่น่าละอายอย่างยิ่ง ...การลอบกระทำชั่ว ผิดเมียเขาไม่ค่อยมีในประเทศสยาม... (ลาลูแบร์, 2510)

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา (วิถิปุทธ) ซึ่งพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยเข้าใจซาบซึ้งดี คือการละเว้นความชั่ว การประพฤติกรรมแต่ความดี และการทำให้ใจบริสุทธิ์ เช่น วิถีชีวิตแห่งความปรองดองในชุมชนชนเผ่า ดังนี้

สันตวิถิปุทธแห่งความปรองดองในชุมชนชนเผ่ามีอิทธิพลต่อความนึกคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสังคมไทย ที่สำคัญที่สุดแบ่งได้เป็นสามประการคือ

ประการที่ 1 ความสงบสุข คำสอนของพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์นั้น ได้เน้นในเรื่องการแสวงหาความสงบทางจิตใจและการดับกิเลสทั้งหลาย เช่น นิรามิสสุข (สุขไม่อิงอาภิมิส), สุขไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อ, สุขปลอดโปร่งเพราะใจสงบหรือได้รู้แจ้งตามความเป็นจริง

ประการที่ 2 คือกฎแห่งกรรม วัฏสงสาร กล่าวคือ เป็นสาระที่แสดงถึงเหตุและผลคนไทยในสังคมสมัยก่อน มักมีความเชื่อในเรื่อง “กรรมเก่า” หรือเนื่องด้วยหลักธรรม “วัฏสงสาร” ในพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้คิดโกรธกัน ทำร้ายกัน หันมาปรองดองอยู่อย่างน้องพี่

ประการที่ 3 พุทธปรัชญาแห่งความปรองดอง เกี่ยวกับความไม่เที่ยงแท้แน่นอนแห่งสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก ในแง่นี้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาก ทุกสิ่งย่อมมีความผันแปรอยู่เสมอ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาในวิถิปุทธจึงสอนให้บุคคลคลายจากความยึดมั่นถือมั่นในสรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่มีสิ่งใดเลยที่คงทนถาวร ทุกข์ คือ ทุกสิ่งเป็นทุกข์ มีการเกิดแล้วทรงตัวอยู่ชั่วขณะหนึ่ง แล้วแตกดับทำให้เกิดทุกข์ อนัตตา คือความปราศจากเจ้าของตัวตน พระพุทธศาสนามีส่วนช่วยส่งเสริมเอกลักษณ์ของสังคมไทยให้เด่นชัดขึ้น

ในบทขับเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน กวีได้แสดงแนวคิดและอิทธิพลของพุทธปรัชญาไว้หลายแห่ง ถึงแม้ว่าวรรณคดีเรื่องนี้ จะมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับกิเลสตามโลกีย์วิสัยของมนุษย์ปุถุชน แต่บทบาทพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องมีขอบเขตกว้างขวางเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ มากมาย ย้อนสันตวิถิปุทธชาวยุคสมัยได้หลายแง่มุม เพื่อสร้างความปรองดอง เป็นตัวอย่างของพุทธศาสนิกชนที่ดีที่สุดในด้านการประกอบคุณความดี ทำบุญกุศลจนมีชื่อเสียงเลื่องลือในความดีนั้นปรากฏไปทุกทิศ ขุนแผนซึ่งไม่เคยรู้จักพระพิຈิตร์เป็นส่วนตัว ได้ยินแต่เพียงคำเล่าลือก็ยังเกิดความศรัทธา และยึดเป็นที่พึ่ง เมื่อขุนแผนและนางวันทองตกทุกข์ได้ยาก

ได้ยินข่าวเล่าลือออกชื่อมา

ว่าพระพิຈิตร์บุษบานั้นใจดี

ใครขัดสนจนไปก็ได้พึ่ง

ถ้าโทษถึงชีวิตจะเป็นผี

ท่านก็มักเมตตาปราณี

อันตัวพี่กับเจ้าจะเข้าไป (กรมศิลปากร, 2513)

ความหวังและความศรัทธาของขุนแผนสำเร็จตามที่ขุนแผนตั้งใจไว้ เพราะพระพิຈิตร์และนางบุษบาเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม ประกอบกิจกุศลกรรม ตามคติทางพระพุทธศาสนา ความมีเมตตากรุณาเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้จิตสำนึก (Subconscious) ของคนไทยในสมัยนั้นส่วนมาก

ครานั้นพระพิจิตรบุษบา

เห็นหญิงชายเข้ามาวันทาอยู่

ชะรอยคนต่างเมืองข้าเรื่องดู

จะใคร่รู้ซักถามเนื้อความไป (กรมศิลปากร, 2513)

เมื่อได้ทราบความจริงแล้ว ด้วยความเป็นผู้มีอัธยาศัยและมีใจกรุณา จึงเป็นเครื่องผูกใจขุนแผน และนางวันทองให้เกิดความซาบซึ้งในพระคุณนั้นและมีความกตัญญู กวีได้บรรยายลักษณะอาการของ ผู้ใหญ่ชาวไทยสมัยนั้นว่ามีวิธีแสดงออกซึ่งความมีเมตตาต่อผู้น้อยและผู้ตกทุกข์ได้ยากอย่างไร

เรียกข้าให้เอามาไปผูกถือ

จูงมือขึ้นจวนทั้งเมียผัว

ฟังคำพ่อว่าเจ้าอย่ากลัว

ดีชั่วไว้พ่อจะผ่อนปรน

ว่าพลางทางสั่งพวกป่าวข้า

ให้จัดหาสำหรับอยู่สับสน (กรมศิลปากร, 2513)

ถึงแม้ว่าตัวละครในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนจะเข้ามามีส่วนร่วมในปัญหาต่างๆ และมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่บ้าง เช่น ขุนแผนกับขุนช้าง หรือความไม่พอใจ ความเกลียดชังระหว่างนางวันทองและนางลาวทอง หรืออคติที่นางทองประศรีมีต่อนางวันทอง แต่เมื่อมีเหตุการณ์จำเป็นในภาวะคับขัน ชาวไทยส่วนมากซึ่งมีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอยู่ในใจก็มักจะยกโทษให้อภัยแก่กันได้เสมอ ไม่จองเวรอาฆาตกันอีกต่อไป กวีได้แสดงทัศนะทางพระพุทธศาสนาตามแนวทาง สันติวิธีพุทธแห่งความปรองดองให้เห็นอย่างเด่นชัด

วิถีชีวิตทัศนะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ทัศนะด้านคติธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มในการเสนอปรัชญา ศาสนา อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจภายในของผู้แต่ง เพื่อต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบ วัตถุประสงค์นั้นๆ

ค่านิยมของคนไทยในสมัยโบราณนั้น จะเกี่ยวพันกับศาสนาตลอดเวลาเนื่องจากประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธเป็นส่วนมาก และถือหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินวิถีชีวิตตาม แนวทางวิถีพุทธ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น จัดแบ่งได้เป็น 2 ภาค คือ ภาควิชาธรรมะ คือข้อปฏิบัติเพื่อ ปรับปรุงจิตใจของตนให้ดีขึ้น กับภาควินัยคือกฎที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้หรือแสดงไว้สำหรับ ปกครองพุทธศาสนิกชน มีจำนวนถึง 84,000 ข้อ ที่เรียกว่าธรรมขันธ์ จึงกล่าวได้ว่าหลักธรรมของ พระพุทธเจ้านั้นมีหลักละเอียดอ่อนมากนัก แต่ก็ยังมีผู้กล่าวว่าหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 ประการ อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2555)

อย่างไรก็ตามชาวไทยโดยทั่วไปมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คือที่มีคำกล่าวโดยทั่วไปว่าทำดี ได้ดีทำชั่วได้ชั่ว พระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่าคนทุกคนนั้นมีชะตากรรมขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเองหรือที่ เรียกกันว่าหลักแห่งกรรม คนที่ทำดีแล้วย่อมจะต้องได้รับผลดี แต่คนที่ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว คนเรา ประสบเคราะห์กรรมหรือได้ดีเพราะกรรมในอดีตชาติที่ตนทำ ไม่ใช่เทวดาบันดาล และหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาที่ชาวไทยยึดมั่นกันมานานก็คือเรื่องไตรลักษณ์ อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เมื่อพิจารณาทัศนะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาพบว่าเรื่องจะสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตลอดทั้งเรื่อง เช่น การไม่พยายาบท การบวชเรียน ความเชื่อในเรื่องกรรมเก่า และความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต จากความเชื่อดังกล่าวนี้นำให้เกิดค่านิยมว่าหากบุตรชายได้บวชเรียน จะได้บุญกุศลมาถึงบิดามารดา ซึ่งจะได้เกาะชายผ้าเหลืองลูกขึ้นสวรรค์ เช่นเดียวกับนางทองประศรีที่ต้องการจะให้พลายแก้วบวชก่อนที่จะแต่งงาน

บวชก่อนเกิดอย่าเพอมีเมียเลย	แม่จะได้ชมเชยชายฉกรรจ์
พ่อเจ้าเขาก็ตายไปนานแล้ว	ลูกแก้วจงโปรดแก่เสียก่อน
บวชสักสองพรรษาอย่าอาวรณ์	สีกมาแม่จะผ่อนให้เมีย (กรมศิลปากร, 2513)

กวีส่วนมากเป็นพุทธศาสนิกชน ดังนั้นปรัชญาทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อ เรื่องบาปบุญและกรรมเวรจึงปรากฏในวรรณคดีเป็นส่วนมาก จึงจะเห็นได้ว่า สังคมที่นับถือพุทธศาสนาและมีความเลื่อมใสศรัทธา จะเชื่อในเรื่องบุญกรรม โดยเชื่อว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับชีวิต ก็เนื่องมาจากผลบุญ และเมื่อสิ้นผลบุญก็ต้องรับกรรมทุกคนไป ซึ่งเป็นสัจจะธรรมของชีวิตว่าชีวิตของมนุษย์เป็นอนิจจัง มีความไม่เที่ยงแท้ผันแปรอยู่เสมอ ซึ่งเกิดจากผลของกรรมที่แต่ละคนได้กระทำความ

เกิดเป็นมนุษย์บุญ	ความทุกข์มิได้พ้นจนสักหน้า
สุดแต่แต่กรรมที่ทำมา	ถึงเวลาสิ้นสุขก็ทุกข์ไป (กรมศิลปากร, 2513)

จากการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและศาสนาจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของศาสนา ที่เกี่ยวพันกับสันติวิถีชีวิตแห่งความปรองดอง กลยุทธ์ชาวสยามใช้วัดในพระพุทธศาสนาได้เป็นศูนย์กลางของสังคม ที่คนสังคมต่างก็คิดและปรารถนาในสิ่งเดียวกัน ความเชื่อในกฎแห่งกรรม หรือวัฏสงสารจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งทางพุทธศาสนา ชาวไทยส่วนมากต่างก็เข้าใจและซาบซึ้งในหลักธรรมข้อนี้เป็นอย่างดี และความเชื่อเหล่านี้ก็ยังปรากฏอยู่ในกลุ่มชาวไทยในปัจจุบัน

วิถีชีวิตในไตรภูมิพระร่วง (สมัยพระยาลิไท)

เนื้อเรื่องในไตรภูมิพระร่วง ทรงไว้ซึ่งคุณค่าในด้านศาสนาและวรรณคดี ได้วาดภาพโลกมนุษย์ นรกสวรรค์ไว้อย่างวิจิตรพิสดาร จูงใจให้คนทำดี เว้นการทำชั่ว วาดภาพนรกให้หวาดเสียว คนจะได้เกรงกลัวบาป ไม่อยากไปตกนรก พระมหาธรรมราชาลิไท ทรงประมวลความรู้จากคัมภีร์ต่างๆ มาไว้และทรงวาดภาพสวรรค์ให้เป็นสุขารมณ์ คนจะได้ทำบุญ เพื่อจะให้ไปขึ้นสวรรค์ นอกจากนั้นยังยกอุทาหรณ์เป็นนิทานบ้าง เป็นตำนานบ้าง ประกอบไว้ในหลายเรื่อง ปรากฏว่ามีผู้นำความคิดจากไตรภูมิพระร่วงไปเขียนภาพไว้ตามศาลาวัด ทำให้คนเข้าใจง่ายเป็นการสอนศีลธรรมได้เป็นอย่างดี

สภาพสังคมของพญาลิไททรงต้องการบุคคลที่ดี ถ้าเป็นบุตรก็ต้องการให้เป็นอภิชาตบุตร คนที่ดีที่สมบูรณ์คือคนที่มีจริยธรรม คุณธรรม และมีมนุษยธรรมอันได้แก่เบญจศีล เบญจธรรม คือการประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

วิถีชีวิตในญาติถจริยา

ซึ่งหมายถึงการนำญาติเหล่านั้นออกจากห้วงเหวของความร้าวฉานว่า “เพราะเหตุใด พวกท่านจึงกระทำการเห็นปานนี้ เมื่อเราไม่มีอยู่ ในวันนี้ แม่น้ำคือโลหิตจกไหลนอง” พระดำรัสในนี้ทำให้เราเข้าใจถึงบรรยากาศในขณะนั้นว่า ทุกสิ่งเงียบสงัด ไม่มีเสียงโต้ตอบ หรือโต้แย้งใดๆ จากปากของกษัตริย์ทั้งหลาย ทุกคนยอมรับความเป็นจริงในข้อนี้เป็นอย่างดี และหลังจากนั้นพระองค์จึงได้นำเสนอแนวคิดเบื้องต้นว่า

“ท่านทั้งหลายทำกรรมไม่สมควรแล้ว เป็นผู้มิเฝ้าด้วยเวร 5 อยู่ เราไม่มีเวร ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีความเดือดร้อนด้วยกิเลสอยู่ เราไม่มีความเดือดร้อนอยู่ ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีความขวนขวายในกามคุณอยู่ เราไม่มีความขวนขวายอยู่”

พระดำรัสดังกล่าวนี้ดูประหนึ่งว่าจะทรงชี้ให้เห็นว่า ทำไม? กษัตริย์ทั้งหลายจึงดำรงชีวิตมิได้สอดคล้องกับแนวทางที่พระองค์กำลังแสดงให้เห็นอยู่ตลอดเวลา เพราะเหตุใด? กษัตริย์ เหล่านั้นจึงไม่นำแบบอย่าง หรือหลักการที่พระองค์มีอยู่ไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้แล้ว ยังมีหลักฐานทางคัมภีร์บางแห่งที่ชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ที่พระพุทธเจ้าได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของกษัตริย์ทั้งหลายด้วยแนวคิดที่สำคัญ และทรงคุณค่า 2 ขั้นตอน กล่าวคือ การนำเสนอหลักการที่จะทำให้ความทะเลาะเบาะแว้งของแคว้นทั้งสองสงบลง และการนำเสนอหลักการที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์ในหมู่ญาติ ซึ่งทั้งสองหลักการ หรือแนวคิดดังกล่าวนี้ มีแนวทางที่สำคัญดังนี้

1) ธรรมยุทธ “หยุดเพื่อรัก พักเพื่อฟัง” ซึ่งหลักการนี้ถือได้ว่าเป็นหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ประดุจคำกล่าวที่ว่า “จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร” เพราะเป็น หลักการขั้นพื้นฐานที่ทำให้ทุกคนที่อยู่ในวังวนของความร้าวฉานได้สงบเงียบ เนื่องจากบรรยากาศของความสงบนั้นเป็นบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การดำเนินกลยุทธ์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ ฉะนั้น กลยุทธ์ที่ถูกเลือกขึ้นมารับมือกับความวุ่นวาย เพื่อจุดสัจธาตุญาณของความเป็น “มนุษย์” กลับคืนมาก็คือ

(1) แนวคิดที่ว่าด้วย “การสลายความเป็นอัตตลักษณะ” เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาโดยรวมจาก “พันธชาดก” จะพบว่า พระพุทธเจ้าได้เปิดประเด็นสำคัญโดยมุ่งไปที่ปัญหาที่แท้จริงว่า “ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่า การหายใจคล่อง เพราะเหตุทะเลาะวิวาทกันไม่มีเลย ด้วยว่ารุกขเทวดาตนหนึ่งกับหมีตัวอาฆาตกัน เพราะเหตุทะเลาะวิวาทกัน เวนั้นก็ติดตามอยู่ตลอดกับปีทั้งสิ้น” ประเด็นนี้เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับรุกขเทวดาและหมีซึ่งทะเลาะวิวาทกันครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ในที่สุดไม้ตะคร้อที่รุกขเทวดาอาศัยอยู่ก็กลายเป็นล่อเกวียน โดยมีหน้หมีหุ้มล้อ และประเด็นที่ว่าด้วยการทะเลาะวิวาทกันในครั้งนี้มีแต่จะนำความทุกข์ร้อนลำเค็ญมาสู่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสิ่งที่ได้รับประโยชน์จากการทะเลาะวิวาทกันก็คือ “เอกลักษณะ หรืออัตตาอันเป็นมาของทั้งสองราชวงศ์” ซึ่งเป็นที่ตั้งของการดูหมิ่นเหยียดหยาม ใน

ความเป็นจริงแล้ว ความเป็นอัตตลักษณ์เหล่านี้ไม่ได้มีอยู่จริง แต่ที่มีอยู่ก็เพราะ “อริชชา” ที่เข้าไปปรุงแต่งสภาพจิตใจของมนุษย์ให้เกิดการยึดมั่นใน “อัตตลักษณ์” สิ่งที่น่าสนใจจากการเปิดประเด็นที่ว่าด้วยการนำเสนอกระบวนการทศนในครั้งนี พระองค์มิได้ตรัสถึงสาเหตุที่แท้จริงของความทะเลาะวิวาทกันแต่ประการใด แต่สาเหตุที่แท้จริงนั้น กลับถูกกล่าวถึงใน “อรรถกถาสูตร” ซึ่งเป็นพระสูตรสุดท้าย ของการนำเสนอกระบวนการทศนใหม่ของพระพุทธเจ้า

(2) แนวคิดที่ว่าด้วย “การกลั่นกรองข้อมูลอย่างมีสติ” ใน “พุทธทศน” พระองค์ได้ ตอกย้ำเพื่อเป็นการตอประกายจากแนวคิดตามที่ปรากฏในพันธนชาดกเอาไว้ว่า “ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย เกิดมาเป็นคนไม่ควรหันไปตามเหตุที่ถึงของบุคคลอื่น (คือไม่ควรเก็บเอาเรื่องของคนอื่นมาคิด)” และเพื่อให้มองเห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พระองค์จึงได้นำประเด็นเรื่อง “กระต่ายตื่นตูม” มาตรัสว่า กระต่ายตื่นตูมเพราะเสียงหล่นของลูกมะพร้าว การตื่นตูมของกระต่ายป่านั้น ได้ทำให้พวกสัตว์น้อยใหญ่อื่นๆ พลอยตกใจกลัวไปด้วย เพราะกระต่ายป่าได้ร้องว่า แผ่นดินจะถล่มแล้ว การยกประเด็นดังกล่าวมาอ้างถึงก็เพื่อที่จะย้าสอนกษัตริย์ทั้งหลายว่า “อย่าเป็นคนตื่นตูม” โดยการนำประเด็นที่คนอื่นกล่าวถึงมาสร้างมายาภาพให้แก่ตนเอง เพราะในขณะที่ทาสและกรรมกร อุปราช อำมาตย์และเสนาบดีพากันวุ่นวายกับข้อมูลที่ส่งต่อกันมาตามขั้นตอนนั้น กษัตริย์เมื่อได้รับการรายงานเรื่องราวที่เกิดขึ้น แทนที่จะพากันสงบ และกลั่นกรองข้อมูล พร้อมทั้งแสวงหาทางออกในเชิงสันติวิธี กลับไปหลงเชื่อ และคล้อยตามแหล่งข่าว จนทำให้เกิดความวุ่นวายในหมู่กษัตริย์จนยากแก่การควบคุม

(3) แนวคิดที่ว่าด้วย “ชี้จุดอ่อนด้อยของการทะเลาะวิวาท” เมื่อวิเคราะห์จาก “ลฎกิกชาดก” ทำให้เราได้เห็นแง่คิดที่พระองค์ได้นำมาเป็นฐานในการรองรับหลักการที่พระองค์ได้นำเสนอต่อกษัตริย์ในประเด็นนี้ก็คือ การชี้ให้กษัตริย์ได้มองเห็นถึงผลเสียของการทะเลาะวิวาทระหว่างกันและกัน เมื่อวิเคราะห์จากสถานการณ์ในบริบทนี้ทำให้ทราบชัดว่า พระองค์กำลังจะบอกว่า การที่จะเอาชนะซึ่งกันและกันนั้น กำลังจะมากหรือน้อยไม่ใช่ประเด็นสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ “ปัญญา” เพราะเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ถูกเมฆหมอกแห่งอริชชาครอบงำปัญญาแล้ว ปัญญาก็มีอาจที่จะส่องแสงได้ และทำให้เกิดความหายนะแก่ชีวิตของตนเองในที่สุด “ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย บางคราวผู้ที่มีกำลังน้อยกว่าก็หาช่องทำลายผู้ที่มีกำลังมากได้ บางคราวผู้ที่มีกำลังมากก็ได้ช่องทำลายผู้ที่มีกำลังน้อยได้ แม้แต่นางนกไผ่ยังฆ่าพญาช้างตัวประเสริฐได้”

จากชุดความคิดทั้ง 3 ประเด็นดังที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ได้ทำให้หมู่กษัตริย์ได้สติ มองเห็นถึงผลเสียของการทะเลาะวิวาทซึ่งกันและกัน แต่ประเด็นที่น่าสนใจก็คือว่า การทะเลาะวิวาทในลักษณะดังกล่าว ต้องเป็นสถานการณ์ที่ค่อนข้างจะตึงเครียด และขยายวงกว้างอย่างมาก สิ่งที่สามารถยืนยันถึงข้อสมมติฐานดังกล่าวก็คือ การนำเสนอชุดความคิดชุดที่หนึ่งซึ่งมีทั้งสิ้น 3 แนวคิดหลักนั้น เป็นกลยุทธ์เพื่อ “ป้องกัน” มิให้ความวุ่นวายได้ขยายวงกว้าง ประดุจแพทย์ที่ให้ยาสลบแก่คนไข้ที่รอกการผ่าตัด หากแต่สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไปก็คือ การผ่าตัดเอาเนื้องอกออกไปจากคนไข้ เพื่อให้อาการหายเป็นปกติใน

ลำดับต่อไป ประเด็นที่น่าตั้งคำถามก็คือ แนวคิดใดที่ถือได้ว่าพระพุทธเจ้าได้ใช้เป็นหลักการเพื่อเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของกษัตริย์ทั้งหลาย

2) ยุทธการ “สามัคคีรวมชาติ พุทธศาสน์รวมใจ” หลักการนี้ถูกต่อยอดจากกลุ่มของชุดความคิดที่หนึ่ง ซึ่งชุดความคิดที่หนึ่งจะเป็นประจักษ์ “เครื่องมือประนีประนอม” (Compromise) แต่ชุดความคิดที่สองจะเป็นประจักษ์ “เครื่องมือแห่งการประสานสอดคล้อง” หรือ “ประสมกลมกลืน” (Harmonize) อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ที่ยั่งยืน (Sustainable Solidarity) ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำเสนอทฤษฎีนี้เอาไว้ในเบื้องต้น ฉะนั้น หลักการในการสร้างความสมานฉันท์ที่ยั่งยืนนี้จึงประกอบไปด้วย “ธรรมยุทธ์” ที่สำคัญดังนี้

(1) ธรรมยุทธ์ที่ว่าด้วย “สามัคคีคือพลัง พังเพราะไร้สามัคคี” เมื่อวิเคราะห์ “รุกขธรรมชาดก” จะทำให้เราได้ทราบถึงพุทธประสงค์ที่จะนำเสนอประเด็นที่ว่าด้วยการสร้างความสมานฉันท์อย่างแจ่มชัด “มหาปิตุรทั้งหลาย ท่านทั้งหลายได้นามว่าเป็นญาติกัน ควรจะ สัมครสมานสามัคคีรวมใจกัน เพราะว่าเมื่อญาติทั้งหลายยังสามัคคีกันอยู่ หมู่ปัจจามิตร (ข้าศึก) ย่อมไม่มีโอกาส” การตรัสเช่นนี้ทำให้เรามองเห็นวิสัยทัศน์ของพระองค์ว่า การที่ญาติทะเลาะกันนั้น คนที่ได้ประโยชน์ในเชิงการเมือง การทหารก็คือ “ข้าศึก” ของแคว้นทั้งสองนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นศึกภายในอันได้แก่ “กิเลส” หรือศึกภายนอกซึ่งได้แก่ “การสู้รบทางทหาร” จะอย่างไรก็ตามที่ เพื่อให้ประเด็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น พระองค์จึงได้ยกต้นไม้มารับเป็นฐานในการสนับสนุนแนวคิดของพระองค์ว่า “ลมพายุไม่สามารถที่จะทำลายปารังที่เกาะประสานกันอยู่เป็นกลุ่มเดียวกันได้ แต่ลมสามารถพัดพาต้นไม้ใหญ่ที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวให้ล้มลงได้”

การนำเสนอแนวคิดดังกล่าว มีเป้าหมายเพื่อที่จะชี้ให้พระญาติของพระองค์ได้ประจักษ์แจ้งว่า ควรจะดำเนินชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ (Unity) มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งในแง่เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เป็นต้น เมื่อแคว้นทั้งสองแตกแยกกัน ผลเสียอย่างใหญ่หลวงที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนก็คือ ประเด็นที่ว่าด้วยการเจรจาต่อรองทั้งในแง่การเมืองระหว่างรัฐ ความเป็นหุ้นส่วนทางด้านเศรษฐกิจระหว่างรัฐทั้งสองก็จะขาดหายไป นอกจากนั้นผลเสียในเชิงนโยบายทางการเมืองการทหารก็จะมีปัญหาเช่นเดียวกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การที่รัฐทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ นั้น สิ่งที่เชื่อมโยงอย่างเห็นได้ชัดคือ “ความเป็นญาติ” หรือ “ความเป็นเอกภาพในแง่ของชาติพันธุ์” ฉะนั้น การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะรุกรานทางการเมืองการทหารก็จะทำได้ยากยิ่งขึ้น เพราะว่าการรบกับรัฐหนึ่งก็เท่ากับรบกับสองรัฐ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงย้ำอยู่ตลอดเวลาของการไกลเกลี้ยก็คือ “หากสามัคคีกันแล้ว หมู่ปัจจามิตรก็ทำอะไรไม่ได้”

(2) แนวคิดที่ว่าด้วย “รวมกันชีวิตยังอยู่ แยกหมู่ชีวิตจะมลาย” วัฏฏชาดกได้ชี้ให้เราเห็นแนวคิดที่พระองค์ต้องการจะตอกย้ำให้พระญาติของพระองค์ได้มองเห็นถึงความหายนะที่จะเกิดขึ้น จากการแตกความสามัคคีกัน ในอีกมิติหนึ่ง สามัคคีจะกลายเป็นพลังอย่างมหาศาล “ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย เมื่อฝูงนกกระจาบพร้อมเพรียงกันอยู่ นายพรานก็ไม่อาจหาช่องทำร้ายได้ ต่อเมื่อใดฝูงนกกระจาบเกิดการแก่งแย่งขึ้น เมื่อนั้น บุตรนายพรานคนหนึ่งจึงทำลายเอานกกระจาบเหล่านั้นไปเสีย ขึ้นชื่อว่า ความ

หายใจล่องในการทะเลาะวิวาทย่อมไม่ดีเลย” คำตรัสในลักษณะนี้ ดูประหนึ่งพระองค์กำลังจะบอกพระญาติทั้งหลายว่า หากไม่ต้องการที่จะถูกจับ และถูกฆ่าตายเช่นฝูงนกกระจาบ ก็จงได้โปรดสมัครสมานสามัคคีกันเอาไว้

อุทาหรณ์เรื่อง “นกกระจาบ” แม้จะเป็นเพียงประเด็นที่ถูกนำเสนอขึ้นมาเพื่อปลุกกระแสความเป็น “ญาตินิยม” อันจะทำให้เกิดความเอกภาพของหมู่ญาติตามเป้าหมายที่พระองค์ได้วางเอาไว้ก่อนที่จะเสด็จมาโปรด แต่เพื่อให้ “ความสามัคคี” เกิดสภาวะ “กระชับ” มากยิ่งขึ้น “อรรถกถาสูตร” จึงได้ถูกพระพุทธานุญาตให้นำเสนอเป็นประเด็นสุดท้าย พระสูตรนี้มีความสำคัญอย่างไร? พระองค์จึงได้หยิบขึ้นมาแนะนำเสนอเป็นพระสูตรที่ทำหน้าที่ประดุจ “บทสรุป” เพื่อหวังผลในเชิงของการเปิดตาในของพระญาติทั้งหลายได้สว่างไสวประดุจดวงประทีป

จากการศึกษาวิเคราะห์ “สารัตถะ” ตามที่ปรากฏในพระสูตรนี้ ทำให้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ เพราะเนื้อหาในพระสูตรนี้หลายจุดทำให้เราได้ทราบความจริงว่า แม้วกัษัตริย์จะปกปิดเหตุผลที่แท้จริงเกี่ยวกับที่มาของการวิวาท ในขณะเดียวกัน พระองค์ก็ได้เข้าไปแตะต้องเหตุผลในเชิงลึกเกี่ยวกับการทะเลาะกัน แต่สำหรับพระสูตรนี้ กลับมีเนื้อหาพุ่งเน้นไปที่จุดซึ่งถือได้ว่าเป็น “หัวใจ” หรือ “รากเหง้า” ของความขัดแย้งดังจะเห็นได้จากพระดำรัสที่ว่า “ภัยเกิดแล้วแต่อาชญาของตน ท่านทั้งหลายจงเห็นคนทะเลาะกัน เราจักแสดงความสลดใจตามที่เราได้สลดมาแล้ว” เหตุการณ์เช่นใดที่ทำให้พระองค์บังเกิดความ “สลดใจ” มาแล้วในอดีต “เราได้เห็นหมู่สัตว์กำลังดิ้นรนอยู่ด้วย ‘ตัณหา และทิฐิ’ เหมือนปลาในอ่างน้ำน้อย ฉะนั้น ภัยได้เข้ามาถึงเราแล้ว เพราะได้เห็นคนทั้งหลายผู้โกรธกันและกัน”

พระดำรัสดังกล่าวทำให้เราได้ประจักษ์ในบัดดลว่า พระองค์กำลังนำเสนอสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในใจของกษัตริย์ทั้งหลาย นั่นก็คือ “ตัณหา และทิฐิ” ซึ่งอาจจะรวม “มานะ” เข้าไว้ด้วย นอกจากนี้แล้ว พระองค์ยังได้ให้เหตุผลในเชิงลึกเช่นเดิมว่า “มุณีเป็นผู้มีสัจจะ ไม่คนอง ไม่มีมายา ละการเสียดี เป็นผู้มีโกรธ พึงข้ามความโลภและความตระหนี่เสีย” การตรัสในประเด็นนี้กลับชี้เพิ่มเติมว่า นอกจากการกล่าวที่จะยอมรับความจริง (สัจจะ) ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มาของชาติพันธุ์ซึ่งเป็นประดุจมายาภาพแล้ว ก็ไม่ควรค่าที่จะไปโกรธ เสียดีซึ่งกันและกัน นอกจากนั้น สิ่งที่ควรจะทำลายออกไปจากใจก็คือ ความโลภ และความตระหนี่เรื่องทรัพยากรน้ำ

ก่อนที่จะสรุปจบพระสูตรนี้ด้วยพระดำรัสที่น่าสนใจว่า “ธรรมชาติเครื่องปรุงแต่งอะไรๆ ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่หวั่นไหว ผู้รู้แล้ว... มุณีย่อมไม่กล่าวยกย่องตนในบุคคลที่เสมอกัน ผู้ต่ำกว่า ผู้สูงกว่า มุณินั้นเป็นผู้สงบปราศจากความตระหนี่ ย่อมไม่ยึดมั่นถือมั่น...” การสรุปจบในลักษณะนี้สอดคล้องกับแง่มุมของ “สุนทรพจน์” ที่ทำให้ตาในของกษัตริย์ทั้งหลายถูกเปิดขึ้นมาโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของความวิวาท

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับขั้นตอนของการนำเสนอพระสูตรในบริบทต่างๆ ของพระพุทธานุญาต เนื่องจากพระอรรถกถาจารย์บางท่าน มองว่า พระสูตรแรกที่พระพุทธานุญาตทรงนำมาตรัสคือ

“อรรถกถาพุทธ” แต่ถึงกระนั้นก็มีพระอรรถกถาจารย์บางท่าน ซึ่งให้เห็นว่า พระองค์ทรงเริ่มต้นด้วยการสนทนา และถามถึงที่มาของความขัดแย้งก่อน หลังจากนั้น จึงได้ตรัสชี้ให้เห็นถึงแง่มุมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในมิติต่างๆ อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอนดังที่ได้นำเสนอแล้วในเบื้องต้น ก่อนที่จะสรุปจบด้วย “อรรถกถาพุทธ”

แต่เมื่อวิเคราะห์บริบทต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบ และขั้นตอนในการ “เจรจาไกล่เกลี่ย” ของพระพุทธเจ้าจากคัมภีร์ต่างๆ แล้ว ไม่สามารถที่จะไปตัดสินในแง่ของความถูกต้องเกี่ยวกับขั้นตอนของการนำเสนอในแต่ละพระสูตรได้ แต่ประเด็นที่น่าสนใจก็คือเหตุผลที่ พระอรรถกถาจารย์แต่ละท่านได้ยกมาอ้างเพื่อสนับสนุนข้อสมมติฐานของท่านนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การให้ความสนใจ จะอย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ต้องพิจารณาที่จะนำเสนอขึ้นชี้ให้เห็นกระบวนการแต่ละขั้นตอนในการนำเสนอแง่มุม “สันติวิธี” ของพระพุทธเจ้าท่านนั้น

หลักคิดที่ควรเป็นฐานในการนำไปสู่การปรองดอง

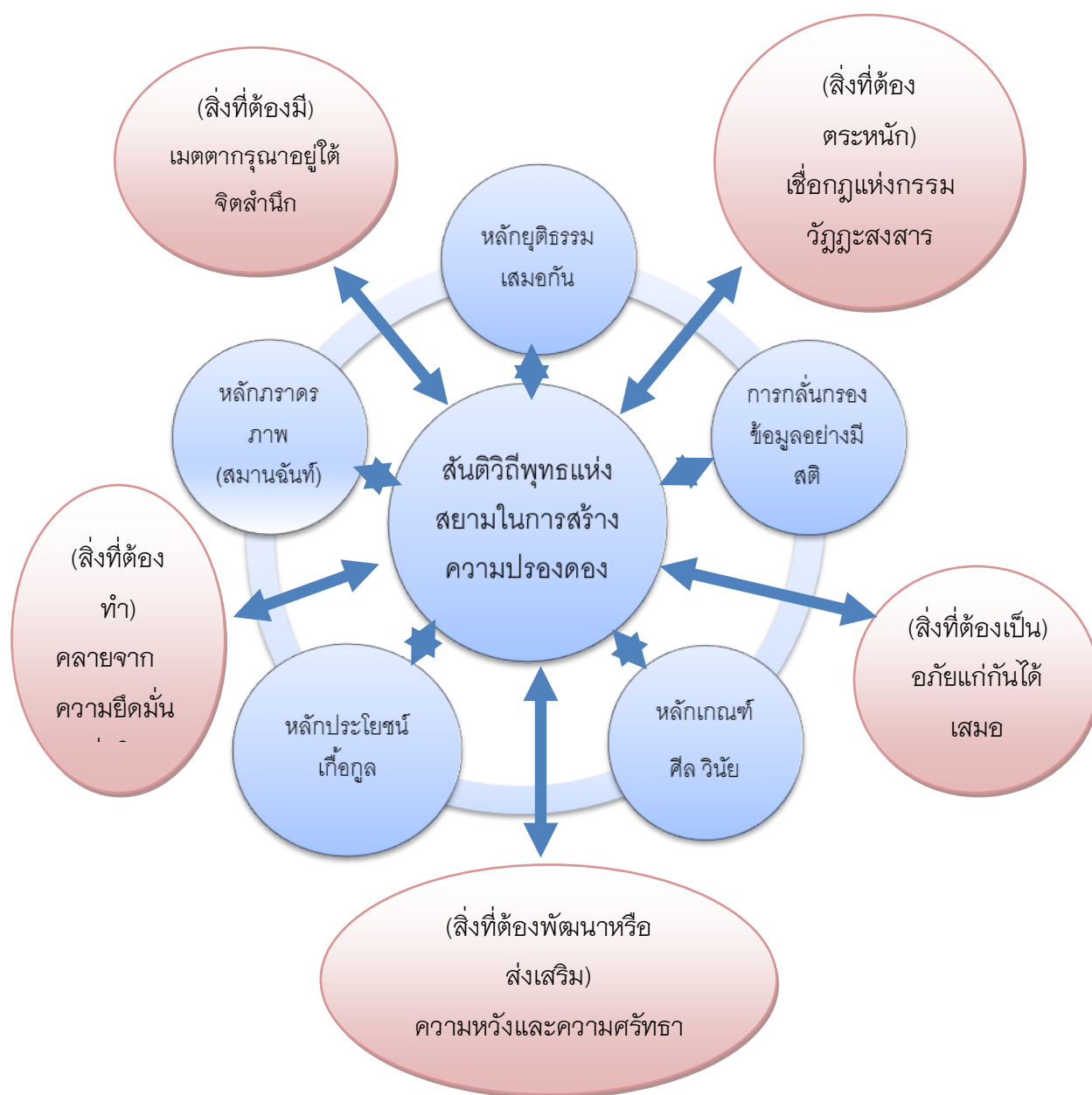
1. หลักเกณฑ์ ชาวพุทธหมายถึง ศีล วินัย และข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อความผาสุกของตนเอง (ศีล) อาจอธิบายความหมายถึงวินัย กฎ บัญญัติ หลักปฏิบัติ กฎหมาย ที่จะต้องเป็นหลักปฏิบัติสำหรับ “คนไทย” ทุกคนอย่างเสมอภาค เท่าเทียม มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติร่วมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ มีมาตรฐานเดียว มุ่งหวังต่อผลเป็นความสงบสุข

2. หลักคุณธรรม ความสมดุล พอดี เท่าเทียม ที่ชาย หญิง เด็ก คนชรา และทุกคน สามารถเรียนรู้ เข้าถึง ปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาได้ พระพุทธศาสนาสอน “หลักความยุติธรรม” การจะปรองดอง จึงต้องคำนึงถึงความยุติธรรมเสมอกัน พอดี สมดุลเป็นเป้าหมายหลัก

3. หลักประโยชน์ (อรรถะ) พระพุทธศาสนาองหลักแห่งประโยชน์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ชนเป็นอันมาก” ในทางกฎหมาย บ้านเมือง หรือการปรองดอง ให้มองประโยชน์ประเทศชาติ และคนส่วนใหญ่เป็นหลัก

4. หลักการเคารพ ความเป็นเอกภาพที่จะเกิดขึ้น ดังคำว่า “สมานฉันท์” ที่มาจากคำว่า “ส-พร้อม ร่วม, มน ใจ, อนุท ความพึงพอใจ” อาจสรุปว่าพฤติกรรมใด จะก่อให้เกิดคำว่า “ปรองดอง” ได้ ต้องการจากความพร้อมใจต่อกันบนฐานความเสมอภาค เอกภาพ ไม่ได้จำกัดเพียงเพราะใคร กลุ่มใครพวกใคร เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดว่า เด็ก สตรี คนชรา ผู้หญิง ผู้ชาย หรือคนที่แห่งใดก็ช่างสามารถเข้าถึงธรรมชาติดั้งความเป็นพุทธศาสนาได้ทั้งสิ้น

จึงเกิดผลเป็นการปรองดองตามแนวพุทธธรรมอย่างแท้จริง ดังคำที่ว่า “คิดชัด หลักปฏิบัติถูกทางที่จะเดินไปข้างหน้าคงงดงาม ก้าวไปอย่างถูกต้อง ถูกใจ ถูกหลักการและถูกสถานการณ์ ความปรองดองย่อมเป็นผล” ดังแผนภาพ

บทสรุป

สันติวิธีพุทธแห่งความปรองดองในชุมชนชนเผ่ามีอิทธิพลต่อความนึกคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสังคมไทย ที่สำคัญที่สุดแบ่งได้เป็นสามประการคือ

ประการที่ 1 ความสงบสุข คำสอนของพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์นั้น ได้เน้นในเรื่องการแสวงหาความสงบทางจิตใจและการดับกิเลสทั้งหลาย

ประการที่ 2 คือกฎแห่งกรรม วัฏฏะสงสาร กล่าวคือ เป็นสาระที่แสดงถึงเหตุและผลคนไทยในสังคมสมัยก่อน มักมีความเชื่อในเรื่อง “กรรมเก่า” หรือเนื่องด้วยหลักกรรม “วัฏฏะสงสาร” ในพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้คิดโกรธกัน ทำร้ายกัน หันมาปรองดองอยู่อย่างนอ่งพี

ประการที่ 3 พุทธปรัชญาแห่งความปรองดอง เกี่ยวกับความไม่เที่ยงแท้แน่นอนแห่งสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก ในแง่นี้มีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาก ทุกสิ่งย่อมมีความผันแปรอยู่เสมอ และสันติวิธีชีวิตแห่งสยามยังใช้แนวคิดหลักที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) สิ่งที่ต้องมี คือมีเมตตากรุณาอยู่ใต้จิตสำนึก (Subconscious) 2) สิ่งที่ต้องตระหนัก คือเชื่อในกฎแห่งกรรม วัฏฏะสงสาร 3) สิ่งที่ต้องทำ คือคลายจากความยึดมั่นในอัตตลักษณ์ 4) สิ่งที่ต้องเป็น คือให้อภัยแก่กันได้ 5) สิ่งที่ต้องพัฒนาหรือส่งเสริม คือความหวังและความศรัทธาต่อผู้นำ

บทความนี้สร้างให้มีหลักเกณฑ์คือ ศิล วินัย หลักยุดิธรรมเสมอกัน หลักประโยชน์เกื้อกูลกัน หลักภราดรภาพ คือสมานฉันท์ และหลักสติช่วยกลั่นกรองข้อมูลข่าวสาร จึงเกิดสันติวิธีพุทธแห่งสยามในการสร้างความปรองดอง

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2505). *ขุนช้างขุนแผน*. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

กรมศิลปากร. (2513). *เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ*. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2533). *ท้าทายทางเลือก: ความรุนแรง และการไม่ใช่ความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลคิดทอง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *การศึกษาเพื่อสันติภาพ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *มองสันติภาพโลก ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *สลายความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: พลัฒม์.

Francis A. B. (1981). *Peace Again War: The Ecology of International Violence*. San Francisco: W.H. Freeman and Company.